

15. ЦДАВО України, ф. 1065, оп. 2, спр. 48. 188 арк.
16. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 2, спр. 2. 222 арк.
17. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 2, спр. 20. 543 арк.
18. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 2, спр. 202. 21 арк.
19. ЦДАВО України, ф. 1078, оп. 2, спр. 30. 71 арк.
20. ЦДАВО України, ф. 1078, оп. 2, спр. 111. 29 арк.
21. ЦДАВО України, ф. 1078, оп. 4, спр. 1. 240 арк.
22. ЦДАВО України, ф. 1078, оп. 4, спр. 3. 147 арк.
23. ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 13. 82 арк.
24. ЦДАВО України, ф. 1109, оп. 1, спр. 7. 374 арк.
25. ЦДАВО України, ф. 1604, оп. 2, спр. 4. 328 арк.
26. ЦДАВО України, ф. 2248, оп. 1, спр. 7. 185 арк.
27. ЦДАВО України, ф. 2305, оп. 1, спр. 7. 40 арк.
28. ЦДАВО України, ф. 2537, оп. 2, спр. 9. 80 арк.

Отримано: 22.02.2023

Юлія МАГАСЬ-ДЕМИДАС

кандидат історичних наук, доцент,

докторантка кафедри археології,

спеціальних історичних і правознавчих дисциплін

ІНСТИТУТ ДЕЛЕГАТСЬКИХ ЗБОРІВ У СТРУКТУРІ КЕРІВНИХ ОРГАНІВ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК НАДДНІПРЯНЩИНИ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

В контексті дослідження розвитку профспілкового руху в Наддніпрянській Україні важливим є аналіз їхньої організаційної структури. Правильна постановка справ у об'єднаннях була одним із факторів, який істотно впливав на результативність їхньої роботи та динаміку розвитку. Загалом, структура керівних органів спілок була типовою, проте могла мати певні особливості. Однією з них були делегатські збори, що діяли в ряді профспілкових організацій.

Метою публікації є аналіз інституту делегатських зборів, причин їх запровадження у ряді профспілкових об'єднань та повноважень.

Структура професійних спілок визначалася статутами, що затверджувалися органами влади. Зокрема, типовими для професійних об'єднань були такі керівні органи, як загальні збори й правління. Наприклад, загальні збори профспілки робітників з електричної тяги м. Катеринослава (трамвайних робітників), створеної 1906 р., скликалися не рідше одного разу на 2 місяці. Правління обиралося загальними зборами на 3 міс. в кількості не менше 5 осіб. Саме правління займалося поточними справами об'єднання [5, с.6-10].

Однак, у багатьох профспілках діяла проміжна ланка між загальними зборами і правлінням – делегатські (депутатські) збори. Необхідність такого інституту зумовлювалася рядом причин:

1) регулярне скликання загальних зборів та забезпечення кворуму на них краще забезпечувалося у спілках із невеликою кількістю членів або з компактним проживанням останніх. Однак у великих містах та об'єднаннях часте скликання загальних зборів було проблематичним, тому передбачалося обрання делегатів, які б допомагали правлінню.

Зокрема, із 61 спілки, представленої на всеросійській конференції друкарів (квітень 1907 р.), тільки в 19 не було делегатських зборів [1, с.55, 75]. Разом з тим, представники сімферопольської та житомирської спілок повідомили, що в їхніх об'єднаннях у таких зборах немає потреби, бо члени й так постійно спілкуються між собою [2, с.77].

2) загальні збори не завжди були ефективними у вирішенні поточних проблем спілки. На загальних зборах було складно розглядати такі важливі питання, як видача допомоги, розгляд скарг на дії правління. Ці проблеми могли здатися робітникам нудними й викликати формальне ставлення, або вимагали більшої компетентності [2, с.76]. Позитивним наслідком наявності делегатських зборів було також те, що делегати могли сприяти залученню рядових членів до спільних справ. З іншого боку, делегати інформували правління про становище на підприємствах [1, с.55-56].

3) на заваді скликання загальних зборів ставали правові умови функціонування спілок. Порядок проведення профспілкових зборів регламентувався «Тимчасовими правилами про публічні зібрання» від 4 березня 1906 р. Статтею 11 встановлювалось, що про наміри провести публічні збори необхідно письмово повідомити начальнику місцевої поліції. В такій заяві мало бути зазначено прізвище, ім'я, по-батькові та місце проживання організатора або організаторів [3, с.208]. Таким чином, законодавством дозволялося організувати публічні зібрання лише окремим особам, а не товариствами в цілому. Відсутність у Тимчасових правилах про товариства і спілки від 4 березня 1906 р. прямої вказівки на право профспілок на проведення зборів давало властям привід їх забороняти [4].

Згодом було видано наказ, що забороняв проводити загальні зібрання у неділю і святкові дні, а в будні дні їх можна було скликати лише з 4 до 8 години. Влада почала також вимагати нотаріального засвідчення підписів осіб, що подавали клопотання про збори, санкціонувала тільки збори для виборів та заслуховування звітів, не дозволяючи установчі та загальні [8, с.51, 63].

Отже, через законодавчі перепони й поліцейські заборони товариствами часто використовувалися делегатські збори замість загальних.

Наявність вказаного інституту закріплювалася у багатьох статутах. Так, у Київській спілці булочників і кондитерів, статут якої було затверджено в серпні 1906 р., передбачалося функціонування депутатських (делегатських) зборів, які обиралися строком на 6 міс. Один депутат припадав на 15 членів спілки. Депутатські збори вирішували питання про прийняття членів та виключення їх зі спілки, слідували за точним дотриманням угод з боку роботодавців і членів організації, збирали членські внески, призначали екстрені та спеціальні збори, приймали постанови щодо здійснення заходів, спрямованих на посилення капіталів спілки. Збори мали скликатися не рідше одного разу на місяць, кворум становив 2/3 кількості депутатів. Рішення приймалися простою більшістю голосів, причому правом вирішального голосу користувалися члени правління, яких самі збори й обирали. Питання про виключення членів, а також ті, що були віднесені до компетенції загальних зборів, приймалися 2/3 голосів [8, с.11-12].

У Київській професійній спілці фотографів-робітників депутатські збори також обиралися на 6 міс. – по одному делегату на 10 членів об'єднання. Особливістю була умова статуту, що депутати, за можливості, повинні працювати в одній фотомайстерні. Очевидно, на думку спілкарів, за таких умов зборам було б легше збиратися. Однак, на нашу думку, це могло завадити широкому залученню членів до вирішення проблем об'єднання й порушува-

ти демократичні принципи управління ним. Депутати обиралися на спеціальних виборчих зборах, які призначалися загальними зборами. Повноваження депутатських зборів були аналогічними, як у вищезгаданій Київській спілці булочників і кондитерів, крім збирання членських внесків – останнє до функції зборів не належало. Умови щодо кворуму, порядку голосування та прийняття рішень також були аналогічними [6, с.7-8].

В одеській спілці пробочників також діяли делегатські збори, серед завдань яких було здійснення відносин із роботодавцями. Варто вказати, що, як і правління, так і делегатські збори у спілках були лише виконавцями рішень загальних зборів, вони, як правило, не мали «законодавчої» влади у спілках [2, с.78].

Отже, у структурі багатьох професійних спілок Наддніпрянської України на поч. ХХ ст. делегатські передбачався інститут делегатських (депутатських) зборів. Вони були своєрідною сполучною ланкою між правлінням спілки з одного боку, та робітниками й роботодавцями з іншого. Делегати фактично були представниками профспілки на підприємстві, здійснювали відносини з роботодавцями, допомагали правлінню приймати поточні рішення.

Список використаних джерел:

1. Айнзафт С.С. Профессиональное движение в России в 1905-1907 г.г.: (сжатый очерк) / под ред. и с прил. Ю. Милонова. Москва: Труд и книга, 1925. 191 с.
2. Дмитриев К. Из практики профессионального движения в России. Организация союзов. Книгоиздательство "Освобождение труда", 1907. 204 с.
3. О временных правилах о публичных собраниях. Именной высочайший указ, данный Сенату. *Полное собрание законов Российской империи*. Собрание третье. Т. XXXVI. 1906. Отделение I. Санкт-Петербург, 1909. С. 207-210.
4. О временных правилах об обществах и союзах. Именной высочайший указ, данный Сенату. *Полное собрание законов Российской империи*. Собрание третье. Т. XXXVI. 1906. Отделение I. Санкт-Петербург, 1909. С. 201-207.
5. Устав профессионального общества по электрической тяге Екатеринославской губернии. Екатеринославской трамвай. Екатеринослав: Тип. Л.И. Сатановского. 1906. 16 с.
6. Устав профессионального общества под названием «Киевский профессиональный союз фотографов-работников». Киев: тип. И.И. Чохолова. 11 с.
7. Устав профессионального общества под названием: «Киевский союз булочников и кондитеров». Киев: Типография т-ва Н.А. Гирич. 1906. 20 с.
8. Шлосберг Д. Професійний рух 1905-07 рр. на Україні. *Літопис революції*. ДВОУ. Видавництво «Пролетар». 1930. № 6 (45). С. 29-82.

Отримано: 22.02.2023